

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)
z 13. júna 2006*

Vo veci C-173/03,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Tribunale di Genova (Taliansko) z 20. marca 2003 a doručený Súdnemu dvoru 14. apríla 2003, ktorý súvisí s konaním:

Traghetti del Mediterraneo SpA, v likvidácii

proti

Talianskej republike,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda V. Skouris, predsedovia komôr P. Jann, C. W. A. Timmermans (spravodajca), K. Schiemann a J. Makarczyk, sudcovia J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts, P. Kūris, E. Juhász a U. Löhms,

* Jazyk konania: taliančina.

generálny advokát: P. Léger,
tajomník: M. Ferreira, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 7. decembra 2004,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- Traghetti del Mediterraneo SpA, v likvidácii, v zastúpení: V. Roppo, P. Canepa a S. Sardano, avvocati,
- talianska vláda, v zastúpení: I. M. Braguglia, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci G. Aiello a G. De Bellis, avvocati dello Stato,
- grécka vláda, v zastúpení: E. Samoni a Z. Chatzipavlou, ako aj M. Apessos, K. Boskovits a K. Georgiadis, splnomocnení zástupcovia,
- Írsko, v zastúpení: D. O'Hagan, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci P. Sreenan, SC, a P. McGarry, BL,
- holandská vláda, v zastúpení: S. Terstal, splnomocnená zástupkyňa,

- vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: R. Caudwell, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci D. Anderson, QC, a M. Hoskins, barrister,

- Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: D. Maidani a V. Di Bucci, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 11. októbra 2005,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka zásady a podmienok vzniku mimozmluvnej zodpovednosti členských štátov za škody spôsobené jednotlivcovi porušením práva Spoločenstva, keď k tomuto porušeniu došlo zo strany vnútroštátneho súdu.

- 2 Tento návrh bol predložený v rámci konania vedeného Traghetti del Mediterraneo SpA, podnikom námornej dopravy, v súčasnosti v likvidácii (ďalej len „TDM“), proti Talianskej republike s cieľom, aby mu bola priznaná náhrada škody, ktorú utrpel z dôvodu nesprávneho výkladu pravidiel Spoločenstva týkajúcich sa hospodárskej súťaže a štátnej pomoci zo strany Corte suprema di cassazione (kasačný súd) a konkrétnejšie preto, že uvedený súd zamietol návrh TDM, aby boli Súdnemu dvoru položené príslušné otázky týkajúce sa výkladu práva Spoločenstva.

Vnútroštátny právny rámec

- 3 Podľa článku 1 ods. 1 zákona č. 117 z 13. apríla 1988 o náhrade škôd spôsobených pri výkone súdnych funkcií a o občianskoprávnej zodpovednosti sudcov [legge n° 117 (sul) risarcimento dei danni cagionati nell' esercizio delle funzioni giudiziarie e responsabilità civile dei magistrati (GURI č. 88 z 15. apríla 1988, s. 3, ďalej len „zákon č. 117/88“)] sa tento zákon vzťahuje „na všetkých členov súdnych orgánov všeobecného, správneho, daňového, vojenského a osobitného práva, ktorí vykonávajú súdnu činnosť, nezávisle od povahy funkcií, ako aj na ostatné osoby, ktoré sa zúčastňujú na výkone súdnych funkcií“.

- 4 Článok 2 zákona č. 117/88 stanovuje:

„1. Ktorákoľvek osoba, ktorá utrpela neoprávnenú škodu z dôvodu správania, aktu alebo súdneho opatrenia prijatého sudcom, ktorý sa dopustil úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej nedbanlivosti pri výkone svojich funkcií, alebo z dôvodu odopretia spravodlivosti, môže podať proti štátu žalobu na náhradu majetkovej ujmy, ktorú utrpel, ako aj na náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá vyplýva z pozbavenia osobnej slobody.

2. V prípade výkladu právnych pravidiel a posúdenia skutkových okolností a dôkazov pri výkone súdnych funkcií nevzniká zodpovednosť.

3. Za hrubú nedbanlivosť sa považuje:

a) vážne porušenie zákona vyplývajúce z neospravedliteľnej nedbanlivosti;

- b) tvrdenie skutočnosti, ktorej existenciu nespochybniteľne vyvracajú doklady v spise, z dôvodu neospravedlniteľnej nedbanlivosti;

- c) popieranie skutočnosti, ktorej existenciu nespochybniteľne preukazujú doklady v spise, z dôvodu neospravedlniteľnej nedbanlivosti;

- d) prijatie opatrenia týkajúceho sa osobnej slobody v prípadoch neuvedených v zákone alebo bez odôvodnenia.“

- 5 Podľa článku 3 ods. 1 prvej vety zákona č. 117/88 sa považuje za odopretie spravodlivosti „odmietnutie, opomenutie alebo oneskorenie zo strany sudcu pri prijímaní aktov patriacich do jeho právomoci v prípade, že po uplynutí zákonnej lehoty na prijatie predmetného aktu účastník konania podal návrh, aby bol takýto akt prijatý a bez riadneho dôvodu nebolo prijaté žiadne opatrenie do tridsiatich dní, ktoré nasledovali po dátume podania uvedeného návrhu do kancelárie súdu“.
- 6 Nasledujúce články zákona č. 117/88 uvádzajú podmienky a možnosti, v rámci ktorých môže byť podaná žaloba na náhradu škody na základe článkov 2 alebo 3 tohto zákona, ako aj žaloby, ktoré možno podať *a posteriori* proti sudcovi, ktorý sa dopustil úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej nedbanlivosti pri výkone svojich funkcií, alebo ak tým došlo k odopretiu spravodlivosti.

Skutkové okolnosti vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 7 TDM a Tirrenia di Navigazione (ďalej len „Tirrenia“) sú dva podniky námornej dopravy, ktoré v 70. rokoch prevádzkovali pravidelné námorné spojenia medzi pevninskou časťou Talianska a ostrovmi Sardínia a Sicília. TDM v roku 1981, keď uzavrel dohodu so svojimi veriteľmi, podal žalobu proti Tirrenia na Tribunale di Napoli s cieľom získať náhradu škody, ktorú utrpel v priebehu predchádzajúcich rokov z dôvodu politiky nízkych cien, ktorú praktizoval Tirrenia.

- 8 TDM uvádzal takisto v tejto súvislosti, že jeho konkurent porušoval článok 2598 ods. 3 talianskeho občianskeho zákonníka, týkajúci sa aktov narušujúcich hospodársku súťaž, ako aj články 85, 86, 90 a 92 Zmluvy EHS (zmenené na články 85, 86, 90 a 92 Zmluvy ES, ďalej zmenené, teraz články 81 ES, 82 ES, 86 ES a zmenený článok 87 ES), keďže podľa TDM spoločnosť Tirrenia porušovala základné pravidlá tejto Zmluvy a najmä zneužívala svoje dominantné postavenie na predmetnom trhu tým, že jej sadzby boli výrazne nižšie ako výška nákladov, pretože získala dotácie z verejných prostriedkov, ktorých zákonnosť je sporná vo vzťahu k právu Spoločenstva.

- 9 Rozsudkom Tribunale di Napoli z 26. mája 1993, potvrdeným rozsudkom Corte d'appello di Napoli z 13. decembra 1996, bol talianskymi súdmi tento návrh na náhradu škody zamietnutý z dôvodu, že dotácie poskytované orgánmi tohto štátu boli v súlade s právom, keďže zodpovedali cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú spojené najmä s rozvojom Mezzogiorno a v žiadnom prípade nemali dopad na výkon činností prevádzkovania iných námorných spojení, ktoré boli konkurenčnými voči tým spojeniam, ktoré prevádzkovala spoločnosť TDM. Navyše spoločnosti Tirrenia nemožno prisudzovať žiadny akt narušujúci hospodársku súťaž.

- 10 Konkurzný správca TDM dospel k záveru, že v týchto dvoch súdnych rozhodnutiach došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu, keďže sa okrem iného zakladajú na nesprávnom výklade pravidiel Zmluvy v oblasti štátnej pomoci a podal odvolanie proti rozsudku Corte d'appello di Napoli, v rámci ktorého navrhol, aby Corte suprema di cassazione položil Súdnemu dvoru príslušné otázky týkajúce sa výkladu práva Spoločenstva na základe článku 177 tretieho odseku Zmluvy ES (teraz článok 234 tretí odsek ES).
- 11 Rozsudkom č. 5087 z 19. apríla 2000 (ďalej len „rozsudok z 19. apríla 2000“) však Corte suprema di cassazione odmietol vyhovieť tomuto návrhu z dôvodu, že riešenie prijaté sudcami bolo vo veci samej v súlade so znením príslušných ustanovení Zmluvy a navyše bolo v úplnom súlade s judikatúrou Súdného dvora, najmä rozsudkom z 22. mája 1985, Parlament/Rada (13/83, Zb. s. 1513).
- 12 V súvislosti s týmto záverom Corte suprema di cassazione uviedol na jednej strane, pokiaľ ide o údajné porušenie článkov 90 a 92 Zmluvy, že tieto články umožňujú za určitých podmienok výnimky zo zásadného zákazu štátnej pomoci s cieľom podpory hospodárskeho rozvoja znevýhodnených oblastí alebo uspokojenia dopytu po tovaroch alebo službách, ktoré voľná hospodárska súťaž v plnej miere neumožňuje poskytnúť. Podľa tohto súdu tieto podmienky boli presne splnené v danom prípade, keďže v priebehu predmetného obdobia (teda medzi rokmi 1976 a 1980) hromadná doprava medzi pevninskou časťou Talianska a jeho hlavnými ostrovmi mohla byť z dôvodu jej nákladov zabezpečená iba námornou cestou, pričom bolo potrebné reagovať na stále rastúci dopyt po tomto type služieb, a preto bola zverená správa tejto dopravy verejnému koncesionárovi, ktorý ju vykonával za stanovenú sadzbu.
- 13 Podľa toho istého súdu však narušenie hospodárskej súťaže, ktoré vyplýva z existencie tejto koncesie neznamená, že poskytnutá pomoc je automaticky protiprávna. Z poskytnutia takejto koncesie verejnej služby vždy implicitne vyplýva účinok narušenia hospodárskej súťaže a TDM nepreukázal, že Tirrenia využila

pomoc poskytnutú štátom na dosiahnutie zisku v prípade iných činností, ako boli tie, na ktoré boli naozaj poskytnuté dotácie.

- 14 Pokiaľ ide na druhej strane o žalobný dôvod založený na porušení článkov 85 a 86 Zmluvy, Corte suprema di cassazione ho odmietol ako neodôvodnený, pretože činnosť námornej kabotáže nebola ešte liberalizovaná v čase sporných skutkových okolností a obmedzená povaha a obmedzený územný kontext tejto činnosti neumožňovali jasne identifikovať príslušný trh v zmysle článku 86 Zmluvy. V tejto súvislosti tento súd však uviedol, že hoci bolo ťažké identifikovať uvedený trh, skutočná hospodárska súťaž mohla existovať v predmetnom sektore, keďže poskytnutá pomoc sa v danom prípade vzťahovala iba na jednu činnosť spomedzi početných činností, ktoré tradične vykonáva podnik námornej dopravy, a navyše bola obmedzená len na jeden členský štát.
- 15 Za týchto podmienok preto Corte suprema di cassazione zamietol odvolanie, ktoré bolo podané, potom ako takisto zamietol odvolacie dôvody uvádzané TDM, založené na porušení ustanovení vnútroštátneho práva týkajúcich sa aktov narušujúcich hospodársku súťaž a opomenutí Corte d'appello di Napoli rozhodnúť o návrhu TDM položiť Súdnemu dvoru príslušné otázky týkajúce sa výkladu. Toto zamietavé rozhodnutie je základom konania prebiehajúceho na vnútroštátnom súde.
- 16 Keďže konkurzný správca TDM, spoločnosti, ktorá bola medzičasom uvedená do likvidácie, dospel k záveru, že rozsudok z 19. apríla 2000 sa zakladá na nepresnom výklade pravidiel Zmluvy týkajúcich sa hospodárskej súťaže a štátnej pomoci a na nesprávnom predpoklade existencie ustálenej judikatúry Súdneho dvora vo veci, podal návrh na začatie konania proti Talianskej republike na Tribunale di Genova, aby bola posledná uvedená zaviazaná na náhradu škody, ktorú tento podnik utrpel z dôvodu nesprávneho výkladu, ktorého sa dopustil Corte suprema di cassazione a z dôvodu porušenia povinnosti položiť prejudiciálne otázky, ktorá poslednému uvedenému súdu vyplýva z článku 234 tretieho odseku ES.

- 17 TDM, opierajúc sa v tejto súvislosti o rozhodnutie Komisie 2001/851/ES z 21. júna 2001 o štátnej pomoci poskytnutej Talianskou republikou námornej spoločnosti Tirrenia di Navigazione [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 318, s. 9) — rozhodnutie, ktoré sa zjavne týkalo dotácií poskytnutých v neskoršej dobe ako bolo predmetné obdobie vo veci samej, ale bolo prijaté ako výsledok konania začatého Komisiou Európskych spoločenstiev pred vypočutím prednesov Corte suprema di cassazione vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 19. apríla 2000 — uvádza, že keby sa bol tento posledný uvedený súd obrátil na Súdny dvor, výsledok odvolania by bol úplne iný. Podobne ako Komisia v už citovanom rozhodnutí, Súdny dvor by totiž dal dôraz na rozmer činností námornej kobotáže v Spoločenstve, ako aj na príslušné ťažkosti pri posudzovaní zlučiteľnosti verejných dotácií s pravidlami Zmluvy v oblasti štátnej pomoci, čo by bolo viedlo Corte suprema di cassazione k tomu, aby vyhlásil pomoc poskytnutú spoločnosti Tirrenia za protiprávnu.
- 18 Talianska republika namieta proti prípustnosti samotnej tejto žaloby o náhradu škody, opierajúc sa o znenie zákona č. 117/88 a najmä o jeho článok 2 ods. 2, podľa ktorého v prípade výkladu právnych noriem pri výkone súdnych funkcií nevzniká zodpovednosť štátu. Pre prípad, že by túto žalobu vnútroštátny súd uznal za prípustnú, uvádza subsidiárne, že žalobu je potrebné v každom prípade zamietnuť, keďže podmienky pre polozenie prejudiciálnych otázok neboli splnené a rozsudok z 19. apríla 2000 je považovaný za *res judicata* a nemôže byť napadnutý.
- 19 V odpovedi na tieto tvrdenia TDM kladie otázku, či je zákon č. 117/88 v súlade s požiadavkami práva Spoločenstva. Uvádza najmä, že podmienky prípustnosti žalôb stanovené v tomto zákone a následná prax vnútroštátnych súdov (medzi ktoré patrí aj samotný Corte suprema di cassazione) v tejto oblasti sú tak reštriktívne, že spôsobujú, že je obzvlášť ťažké, dokonca prakticky nemožné, získať náhradu škody zo strany štátu za ujmu spôsobenú súdnymi rozhodnutiami. V dôsledku toho takáto právna úprava porušuje zásady stanovené Súdnym dvorom, najmä v jeho rozsudkoch z 19. novembra 1991, Francovich a i. (C-6/90 a C-9/90, Zb. s. I-5357), a z 5. marca 1996, Brasserie du Pêcheur a Factortame (C-46/93 a C-48/93, Zb. s. I-1029).

- 20 Keďže Tribunale di Genova mal za týchto okolností pochybnosti, pokiaľ ide o riešenie veci, v ktorej koná, a pokiaľ ide o možnosť, že by sa zásady stanovené Súdny dvorom v rozsudkoch uvedených v predchádzajúcom bode, týkajúcich sa porušenia práva Spoločenstva pri výkone zákonodarnej činnosti, mali vzťahovať aj na súdnu moc, rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:

„1. Vzniká [členskému] štátu mimozmluvná zodpovednosť voči jednotlivcovi z dôvodu nesprávneho posúdenia sudcami tohto členského štátu pri uplatnení alebo neuplatnení práva Spoločenstva a najmä v prípade nesplnenia povinnosti položiť prejudiciálne otázky Súdnemu dvoru, ktorú má na základe článku 234 tretieho odseku Zmluvy súd rozhodujúci v poslednom stupni?

2. V prípade, že platí, že členský štát je zodpovedný za nesprávne posúdenie sudcami tohto členského štátu pri uplatnení práva Spoločenstva a najmä v prípade nesplnenia povinnosti položiť prejudiciálne otázky Súdnemu dvoru, ktorú má na základe článku 234 tretieho odseku Zmluvy súd rozhodujúci v poslednom stupni, je samotná vnútroštátna právna úprava v oblasti zodpovednosti štátu za nesprávne posúdenie sudcami prekážkou vzniku tejto zodpovednosti — a je ako taká v rozpore so zásadami práva Spoločenstva — keď:

— vylučuje zodpovednosť v prípade výkladu právnych pravidiel a posúdenia skutkových okolností a dôkazov pri výkone súdnej činnosti,

— obmedzuje zodpovednosť štátu iba na prípady úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej nedbanlivosti sudcu?“

- 21 Po vyhlásení rozsudku z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, Zb. s. I-10239), tajomník Súdneho dvora zaslal jedno vyhotovenie tohto rozsudku vnútroštátnemu súdu a položil mu otázku, či vzhľadom na obsah tohto rozsudku považuje za užitočné naďalej trvať na svojej prejudiciálnej otázke.
- 22 V liste z 13. januára 2004, ktorý bol doručený do kancelárie Súdneho dvora 29. januára 2004, uviedol Tribunale di Genova, po tom, ako vypočul účastníkov konania vo veci samej, že už citovaný rozsudok Köbler poskytuje vyčerpávajúcu odpoveď na prvú z dvoch otázok, ktoré položil, takže už nie je potrebné, aby sa Súdny dvor vyjadril k tejto otázke.
- 23 Na druhej strane však uviedol, že považuje za užitočné trvať na svojej druhej otázke, aby sa Súdny dvor vyjadril „takisto vo vzťahu k zásadám uvedeným... v rozsudku Köbler“ k otázke, či „je vnútroštátna právna úprava v oblasti zodpovednosti štátu v prípade nesprávneho posúdenia sudcami prekážkou vzniku tejto zodpovednosti, keď vylučuje zodpovednosť v prípade výkladu právnych pravidiel a posúdenia skutkových okolností a dôkazov pri výkone súdnych funkcií a obmedzuje zodpovednosť štátu iba na prípady úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej nedbanlivosti sudcu“.

O prejudiciálnej otázke

- 24 Na úvod je potrebné uviesť, že predmetom konania prebiehajúceho pred vnútroštátnym súdom je žaloba, ktorou sa navrhuje, aby bola určená zodpovednosť štátu v súvislosti s rozhodnutím, proti ktorému nie je prípustný opravný prostriedok, vydaným najvyšším súdnym orgánom. Otázku položenú vnútroštátnym súdom je preto potrebné chápať tak, že sa týka v podstate toho, či je v rozpore s právom

Spoločenstva, a konkrétne zásadami stanovenými Súdnyim dvorom v už citovanom rozsudku Köbler, vnútroštátna právna úprava, akou je tá, o ktorú ide vo veci samej a ktorá na jednej strane vylučuje akúkoľvek zodpovednosť členského štátu v prípade škody spôsobenej jednotlivcovi z dôvodu porušenia práva Spoločenstva, ktorého sa dopustil vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni, keď toto porušenie spočíva vo výklade právnych pravidiel alebo posúdení skutkových okolností a dôkazov týmto súdom a ktorá na druhej strane obmedzuje túto zodpovednosť iba na prípady úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej nedbanlivosti sudcu.

- 25 TDM, ako aj Komisia sa domnievajú, že na otázku je potrebné odpovedať kladne. Vzhľadom na to, že posúdenie skutkových okolností a dôkazov a aj výklad právnych pravidiel sú vlastnou súčasťou súdnej činnosti, vylúčenie zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú jednotlivcovi výkonom tejto činnosti by za týchto okolností znamenalo v praxi, že tento štát by sa zbavil akejkoľvek zodpovednosti za porušenie práva Spoločenstva zo strany súdnej moci.
- 26 Pokiaľ ide, okrem iného, o obmedzenie tejto zodpovednosti iba na prípady úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej nedbanlivosti sudcu, aj táto skutočnosť môže viesť k faktickému zbaveniu sa akejkoľvek zodpovednosti zo strany štátu, pretože na jednej strane samotný pojem „hrubej nedbanlivosti“ nie je ponechaný na voľné posúdenie sudcu, ktorý má rozhodovať o prípadnej žalobe na náhradu škody spôsobenej súdnym rozhodnutím, ale striktne vymedzený vnútroštátnym zákonodarcom, ktorý vopred vymenováva — a to taxatívnym spôsobom — prípady hrubej nedbanlivosti.
- 27 Podľa TDM vyplýva na druhej strane z nadobudnutej skúsenosti v Taliansku pri vykonávaní zákona č. 117/88, že súdy tohto členského štátu a najmä Corte suprema di cassazione vykladajú extrémne reštriktívne tento zákon, ako aj pojmy „hrubá nedbanlivosť“ a „neospravedliteľná nedbanlivosť“. Tieto pojmy posledný uvedený

súd vykladá ako „porušenie práva, ktoré je zjavné, hrubé a vo veľkom rozsahu“ alebo výklad práva „v rozpore s akoukoľvek logikou“, čo vedie v praxi k tomu, že sa takmer systematicky zamietajú sťažnosti podané proti talianskemu štátu.

- 28 Podľa talianskej vlády, ktorú podporuje, pokiaľ ide o túto skutočnosť, Írsko a vláda Spojeného kráľovstva, naopak vnútroštátna právna úprava, o ktorú ide vo veci samej, je v plnom rozsahu v súlade so samotnými zásadami práva Spoločenstva, keďže zabezpečuje spravodlivú rovnováhu medzi potrebou zachovať nezávislosť súdnej moci a nevyhnutnosťou právnej istoty na jednej strane a poskytnutím účinnej súdnej ochrany jednotlivcovi v prípadoch najzávažnejšieho porušenia práva Spoločenstva zo strany súdnej moci na druhej strane.
- 29 Z tohto pohľadu, ak by bola zodpovednosť členských štátov za škodu vyplývajúcu z takého porušenia prípustná, mala by teda byť obmedzená iba na prípady, v ktorých je možné zistiť, že došlo k dostatočne závažnému porušeniu práva Spoločenstva. Táto zodpovednosť by však nevznikla v prípade, keď vnútroštátny súd rozhodol spor na základe výkladu článkov Zmluvy, ktorý bol primerane vyjadrený v odôvodnení podanom týmto súdom.
- 30 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že v už citovanom rozsudku Köbler, vyhlásenom po dátume, kedy sa vnútroštátny súd obrátil na Súdny dvor, tento posledný uvedený pripomenul, že zásada, podľa ktorej členský štát je povinný nahradiť škodu spôsobenú jednotlivcovi porušením práva Spoločenstva, ku ktorému došlo z jeho strany, sa vzťahuje na všetky prípady porušenia práva Spoločenstva zo strany ktoréhokoľvek orgánu tohto členského štátu, ktorého konanie alebo opomenutie je základom nesplnenia povinnosti (pozri bod 31 tohto rozsudku).

- 31 Súdny dvor, vychádzajúc v tejto súvislosti z podstatnej úlohy, ktorú má súdna moc pri ochrane práv, ktoré jednotlivcom vyplývajú z pravidiel Spoločenstva, a zo skutočnosti, že súd rozhodujúci v poslednom stupni je už z hľadiska svojej definície posledným súdnym orgánom, pred ktorým jednotlivci môžu uplatňovať práva, ktoré im zveruje právo Spoločenstva, dospel k záveru, že ochrana týchto práv by bola oslabená — a úplná účinnosť pravidiel Spoločenstva zverujúcich takéto práva by bola spochybnená — ak by sa vylúčila možnosť jednotlivcov za určitých podmienok získať náhradu škody, ktorá im bola spôsobená porušením práva Spoločenstva, ku ktorému došlo rozhodnutím vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni (pozri rozsudok Köbler, už citovaný, body 33 až 36).
- 32 Vzhľadom na špecifickosť súdnej funkcie, ako aj na zákonné požiadavky právnej istoty nie je zodpovednosť štátu v takomto prípade neobmedzená. Ako Súdny dvor rozhodol, táto zodpovednosť môže vzniknúť iba vo výnimočnom prípade, keď vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni porušil zjavným spôsobom uplatniteľné právne predpisy. Na to, aby sa určilo, či táto podmienka je splnená, musí vnútroštátny sudca, ktorý rozhoduje o žalobe na náhradu škody, v tejto súvislosti zohľadniť všetky skutočnosti charakterizujúce vec, v ktorej má rozhodnúť, najmä stupeň jasnosti a presnosti porušeného pravidla, či bolo porušenie úmyselné, ospravedliteľnú alebo neospravedliteľnú povahu nesprávneho právneho posúdenia, prípadne stanovisko zaujaté inštitúciou Spoločenstva, ako aj to, či si predmetný súd splnil alebo nesplnil povinnosť položiť prejudiciálne otázky na základe článku 234 tretieho odseku ES (rozsudok Köbler, už citovaný, body 53 až 55).
- 33 Podobné úvahy spojené s potrebou zaručiť jednotlivcom účinnú súdnu ochranu práv, ktoré im poskytuje právo Spoločenstva, bránia takisto tomu, aby zodpovednosť štátu nevznikla iba preto, že porušenie práva Spoločenstva zo strany vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni vyplýva z výkladu právnych pravidiel, ktorý uskutočnil tento súd.

- 34 Na jednej strane je totiž výklad právnych pravidiel samotnou podstatou súdnej činnosti, pretože akákoľvek by bola oblasť posudzovanej činnosti, sudca, ktorý čelí rôznym a protichodným tvrdeniam, musí zvyčajne vykladať príslušné právne normy — vnútroštátne a/alebo Spoločenstva — aby rozhodol vo veci, ktorá mu bola predložená.
- 35 Na druhej strane nemožno vylúčiť, že k zjavnému porušeniu uplatniteľného práva Spoločenstva dôjde práve pri takomto výklade, ak sudca prisúdi napríklad pravidlu hmotného alebo procesného práva Spoločenstva zjavne nesprávny dosah, najmä vzhľadom na príslušnú judikatúru Súdneho dvora v tejto oblasti (pozri v tejto súvislosti rozsudok Köbler, už citovaný, bod 56) alebo ak vykladá vnútroštátne právo takým spôsobom, že v praxi vedie k porušeniu uplatniteľného práva Spoločenstva.
- 36 Ako generálny advokát uviedol v bode 52 svojich návrhov, vylúčiť za týchto okolností akúkoľvek zodpovednosť štátu z dôvodu, že porušenie práva Spoločenstva vyplýva z výkladu právnych pravidiel vykonaného súdom, by znamenalo odstrániť samotnú podstatu zásady stanovenej Súdnym dvorom v už citovanom rozsudku Köbler. Toto konštatovanie platí o to viac v prípade súdu rozhodujúceho v poslednom stupni, ktorý má zabezpečovať na vnútroštátnej úrovni jednotný výklad právnych pravidiel.
- 37 Podobný záver je nutné vyvodiť, pokiaľ ide o právnu úpravu, ktorá vo všeobecnosti vylučuje akýkoľvek vznik zodpovednosti štátu, keď porušenie zo strany súdu tohto štátu je spôsobené posúdením skutkových okolností a dôkazov.

- 38 Na jednej strane totiž takéto posúdenie predstavuje, takisto ako výklad právnych pravidiel, ďalšiu podstatnú zložku súdnej činnosti, pretože nezávisle od výkladu vnútroštátneho sudcu, ktorý rozhoduje v určitej veci, uplatňovanie uvedených pravidiel na jednotlivé prípady často závisí od posúdenia skutkových okolností v danej veci sudcom, ako aj od významu a relevantnosti dôkazov predložených s týmto cieľom účastníkmi konania.
- 39 Na druhej strane takéto posúdenie — ktoré si niekedy vyžaduje komplexné analýzy — môže takisto viesť v určitých prípadoch k zjavnému porušeniu uplatniteľného práva, a to ak je takéto posúdenie vykonané v rámci uplatňovania špecifických pravidiel týkajúcich sa dôkazného bremena, významu týchto dôkazov alebo prípustnosti dôkazných prostriedkov, alebo v rámci uplatňovania pravidiel, ktoré vyžadujú právnu kvalifikáciu skutkových okolností.
- 40 Vylúčiť za týchto okolností akúkoľvek možnosť vzniku zodpovednosti štátu, z dôvodu, že porušenie vytykané vnútroštátnemu sudcovi sa týka ním podaného výkladu skutkových okolností alebo dôkazov, by znamenalo takisto, že by bola zbavená účinnosti zásada stanovená v už citovanom rozsudku Köbler, pokiaľ ide o zjavné porušenie práva Spoločenstva, ku ktorému došlo zo strany vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni.
- 41 Ako generálny advokát uviedol v bodoch 87 až 89 svojich návrhov, toto platí o to viac aj v oblasti štátnej pomoci. Vylúčiť v tejto oblasti akúkoľvek zodpovednosť štátu z dôvodu, že porušenie práva Spoločenstva zo strany vnútroštátneho súdu bolo spôsobené posúdením skutkových okolností, by mohlo viesť k oslabeniu procesných záruk, ktoré majú jednotlivci, keďže ochrana práv, ktoré im vyplývajú z príslušných ustanovení Zmluvy závisí vo veľkej miere od vzájomne nadväzujúcich činností spočívajúcich v právnej kvalifikácii skutkových okolností. Ak by bola zodpovednosť

štátu úplne vylúčená z dôvodu posúdenia skutkových okolností súdom, títo jednotlivci by nemali žiadnu súdnu ochranu v prípade, keď sa vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni dopustí zjavného nesprávneho posúdenia pri kontrole vyššie uvedených činností spočívajúcich v právnej kvalifikácii skutkových okolností.

42. Pokiaľ ide napokon o obmedzenie zodpovednosti štátu iba na prípady úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej neobľahostivosti sudcu, je potrebné pripomenúť, ako je uvedené v bode 32 tohto rozsudku, že Súdny dvor rozhodol v už citovanom rozsudku Köbler, že zodpovednosť štátu za škody spôsobené jednotlivcovi porušením práva Spoločenstva zo strany vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni môže vzniknúť iba vo výnimočnom prípade, keď vnútroštátny súd porušil zjavným spôsobom uplatniteľné právne predpisy.
43. Toto zjavné porušenie sa posudzuje najmä vzhľadom na určitý počet kritérií, akými sú stupeň jasnosti a presnosti porušeného pravidla, ospravedlniteľná alebo neospravedlniteľná povaha nesprávneho právneho posúdenia alebo nevykonanie povinnosti položiť prejudiciálne otázky na základe článku 234 tretieho odseku ES zo strany daného súdu a jeho existencia sa v každom prípade predpokladá, ak je predmetné rozhodnutie v zjavnom rozpore s judikatúrou Súdneho dvora v danej oblasti (rozsudok Köbler, už citovaný, body 53 až 56).
44. Z týchto dôvodov, hoci nemožno vylúčiť, aby vnútroštátne právo stanovovalo kritériá týkajúce sa povahy alebo stupňa porušenia, ktoré musia byť splnené na to, aby mohla vzniknúť zodpovednosť štátu z dôvodu porušenia práva Spoločenstva zo strany vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni, tieto kritériá nemôžu v žiadnom prípade stanovovať prísnejšie požiadavky, než sú tie, ktoré vyplývajú z podmienky samotného zjavného porušenia uplatniteľného práva, ako to bolo stanovené v bodoch 53 až 56 už citovaného rozsudku Köbler.

- 45 Právo na náhradu teda vznikne, ak sa splní táto posledná uvedená podmienka a akonáhle sa preukáže, že cieľom porušeného právneho pravidla bolo poskytnúť práva jednotlivcom a že existuje priama príčinná súvislosť medzi uvádzaným zjavným porušením a utrpenou ujmom na strane dotknutej osoby (pozri v tejto súvislosti najmä rozsudky Francovich a i., už citovaný, bod 40, Brasserie du Pêcheur a Factortame, už citovaný, bod 51, ako aj Köbler, už citovaný, bod 51). Ako vyplýva okrem iného z bodu 57 už citovaného rozsudku Köbler, tieto tri podmienky sú totiž potrebné a dostačujúce na to, aby jednotlivcovi vzniklo právo na náhradu škody bez toho, aby sa tým vylúčilo, že zodpovednosť štátu môže vzniknúť aj za menej reštriktívnych podmienok na základe vnútroštátneho práva.
- 46 Vo svetle vyššie uvedených úvah ako celku je teda potrebné odpovedať na otázku položenú vnútroštátnym súdom tak, ako ju formuloval v liste z 13. januára 2004, že vnútroštátna právna úprava, ktorá vylučuje všeobecným spôsobom zodpovednosť členského štátu za škody spôsobené jednotlivcovi porušením práva Spoločenstva zo strany súdu rozhodujúceho v poslednom stupni z dôvodu, že predmetné porušenie bolo spôsobené výkladom právnych pravidiel alebo posúdením skutkových okolností a dôkazov zo strany tohto súdu, je v rozpore s právom Spoločenstva. V rozpore s právom Spoločenstva je takisto vnútroštátna právna úprava, ktorá obmedzuje vznik tejto zodpovednosti iba na prípady úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej nedbanlivosti sudcu, ak by takéto obmedzenie viedlo k vylúčeniu vzniku zodpovednosti predmetného členského štátu v ostatných prípadoch, keď došlo k zjavnému porušeniu uplatniteľného práva, ako je to stanovené v bodoch 53 až 56 už citovaného rozsudku Köbler.

O trovách

- 47 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

Vnútroštátna právna úprava, ktorá všeobecne vylučuje zodpovednosť členského štátu za škody spôsobené jednotlivcovi porušením práva Spoločenstva zo strany súdu rozhodujúceho v poslednom stupni, z dôvodu, že predmetné porušenie bolo spôsobené výkladom právnych pravidiel alebo posúdením skutkových okolností a dôkazov zo strany tohto súdu, je v rozpore s právom Spoločenstva.

V rozpore s právom Spoločenstva je takisto vnútroštátna právna úprava, ktorá obmedzuje vznik tejto zodpovednosti iba na prípady úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej nedbanlivosti sudcu, ak by takéto obmedzenie viedlo k vylúčeniu vzniku zodpovednosti daného členského štátu v ostatných prípadoch, keď došlo k zjavnému porušeniu uplatniteľného práva, ako je to stanovené v bodoch 53 až 56 rozsudku z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01).

Podpisy